

S T E N O G R A M A

La 29 septembrie 1964 a avut loc, din inițiativa tovarășilor chinezi, o întrevedere între tovarășul Ciu En-lai și delegația de partid și de stat a R.P.R., condusă de tovarășul Ion Gheorghe Maurer

La întrevederea care s-a desfășurat în salonul reședinței delegației române au participat:

din partea română: Ion Gheorghe Maurer, Emil Bodnăraș, Paul Niculescu-Mizil, Dumitru Gheorghiu, Romulus Budura, interpret, Constantin Mateescu - stenograf;

din partea chineză: Ciu En-lai, Li Sien-nien, Uang Ping - nan - adjunct al ministrului Afacerilor Externe, Siu Ming - director adjunct în Ministerul Afacerilor Externe, Uang Tung - consilier al ambasadei chineze la București, Lu Ci-sin - interpret, și doi stenografi.

Intrevederea, care a început la ora 11, 00, a durat aproape două ore și jumătate.

Tov. Ciu En-lai:

Cum v-ați odihnit?

Tov. I.Gh. Maurer:

Foarte bine. Noi acasă am fost ocupați cu împăratul Abisiniiei. După aceea am plecat aici. În drum ne-am oprit la Moscova și acolo am fost invitați la o masă, care a durat mult, de la orele 15,00 până la 20,30.

Tov. Ciu En-lai:

A durat peste cinci ore.

Tov. I.Gh. Maurer:

Apoi, de la Moscova ne-am suit în avion și am venit aici. Astăzi ne-am odihnit bine, sîntem bine dispuși.

Tov. Emil Bodnăraș:

Am dormit 10 ore.

Tov. Ciu En-lai:

Clima este potrivită pentru dv. aici.

Tov. I. Gh. Maurer:

Este mai cald aici decît la București. La București a plouat o săptămîină încheiată.

Tov. Ciu En-lai:

Si la Pekin a plouat înainte, însă acum este frumos. Mîine și poimîine să fie frumos, însă timpul nu ascultă de noi.

Delegația dv. este o delegație de partid și guvernamentală la nivel înalt. Acesta este un sprijin pentru noi. Noi mulțumim pentru aceasta și mai ales dv., tovarășe Maurer și tovarășe Bodnăraș care ați venit pentru a doua oară.

Tov. Emil Bodnăraș:

Eu vin pentru a patra oară.

Tov. Ciu En-lai:

Eu v-am rămas dator. Nu am venit niciodată la dv. Am vorbit despre aceasta și cu tov. ambasador Gheorghiu. Rămîne să plătesc această datorie. Aceasta depinde de dv., cînd doriți să vin.

Tov. I. Gh. Maurer:

Trebuie să plătiți.

Tov. Ciu En-lai:

Cum stă cu sănătatea tov. Gheorghiu-Dej?

Tov. I. Gh. Maurer:

Foarte bine. Își desfășoară în mod obișnuit activitatea sa.

Tov. Ciu En-lai:

Ii urăm multă sănătate.

Rămîne să hotărască tov. Gheorghiu-Dej, tov. Maurer, tov. Bodnăraș și ceilalți tovarăși din conducerea partidului dv. cînd să vin în România. Bineînțeles voi veni la dv., dacă nu va trebui să plec în altă țară.

Hrușcirov nu poate spune că n-am fost în Uniunea Sovietică. Tara în care am fost de mai multe ori este Uniunea Sovietică. Am fost de mai multe ori în Uniunea Sovietică, în calitate de premier, decît a venit Hrușcirov în China în calitate de președinte al Consiliului de Miniștri. În cei 15 ani de la eliberare am fost de cel puțin 10 ori. De aceea eu nu le sînt dator, ci ei ne sînt datori.

Atunci cînd voi veni la dv. am să trec prin Uniunea Sovietică și s-ar putea ca să mi se ofere o masă ca și pentru dv.

Tov. Emil Bodnăraș:

Să vă pregătiți nu pentru cinci ore, ci pentru 10 ore.

Tov. Ciu En-lai:

Înainte de terminarea Congresului al XXII-lea, Hrușciov ne-a oferit o masă, care a durat mai mult de zece ore. Hrușciov a vorbit cel mai mult. N-a putut să intervină nimeni.

Cînd am să plec la dv. prin Uniunea Sovietică, se poate ca lucrurile să se petreacă și altfel: să nu întîmpine pe premierul chinez.

În octombrie 1962, cînd a avut loc ciocnirea la frontiera dintre China și India, noi am propus lui Nehru să stăm la masă și să discutăm, însă el nu a acceptat. După ce am alungat trupele indiene, ne-am retras la 20 km. de linia de demarcație existentă. În India, în parlament și în presă, s-a făcut simțită o atmosferă antichineză. Totuși în acea situație am propus să ducem tratative. Dacă Nehru ar fi fost de acord cu o întîlnire între cei doi premieri, noi am fi acceptat-o. Le-am spus că dacă el nu poate veni în China, premierul chinez poate merge în India.

Noi nu ne temem de convorbiri. Dacă nu ne-am temut de convorbiri cu indienii, de ce să ne temem cînd vom trece prin Moscova.

Cînd am plecat în Africa, am trecut prin India. Am fost nevoiți să folosim un avion olandez. Am informat guvernul indian că vom trece prin India, cerînd permisiunea de survol. Ei au acceptat, punînd două condiții: avionul să zboare pe un traseu stabilit de ei și la o înălțime de 5.000 m. Le-am spus că se poate. Am trecut prin India, deși în presa indiană se ataca mult China. După întoarcerea noastră în China, atunci cînd avionul s-a întors gol în țara sa, indienii au obligat avionul să stea cinci zile în Calcutta pentru control, ceea ce a supărat personalul avionului. Personalul avionului a spus: atunci cînd am trecut cu premierul și un mareșal al R.P. Chineze, n-ați îndrăznit să ne controlați, iar acum cînd avionul este gol, vreți să ne controlați. Aceasta este o dovadă că vă temeți de chinezi. Imperialiștii, reacționarii și revizioniștii din toată lumea se comportă la fel: își bat joc de cei slabi și se tem de cei puternici.

Dacă vreți, cînd vin în țara dv., pot să trec și prin nord și prin sud. Dacă voi trece prin Moscova, nu mă vor putea obliga să particip la Consfătuire. Iar dacă mă vor închide, pentru mine

va fi o cinste că stau în închisoarea revizioniştilor.

Tov. I. Gh. Maurer:

Asta nu se poate.

Tov. Ciu En-lai:

Dacă sîntem pregătiţi pentru acest lucru, nu se poate. Aceasta este o experienţă cîştigată de noi prin luptă.

Tov. I. Gh. Maurer:

Da.

Tov. Ciu En-lai:

Aşa cum tov. Gh. Gheorghiu-Dej a spus ambasadorului nostru, Liu Fan, dv. aţi cunoscut treptat pe revizionistul Hruşciov.

Tov. I. Gh. Maurer:

Aceasta este adevărat.

Tov. Ciu En-lai:

Si noi l-am cunoscut treptat. Nu se poate cunoaşte deodată fondul unui om, pornind de la fenomene de suprafaţă.

Tov. I. Gh. Maurer:

Este just.

Tov. Ciu En-lai:

Pentru noi comuniştii această problemă s-a pus şi în timpul revoluţiei şi în timpul construcţiei. După întoarcerea sa din România, tov. Li Sien-nien ne-a povestit că la dv. a văzut multe construcţii noi. Este un fapt acela că la începutul construcţiei aţi primit ajutor sovietic.

Tov. I. Gh. Maurer:

Da.

Tov. Ciu En-lai:

Si noi am primit ajutor din partea Uniunii Sovietice. Trep-tat însă ne-am dat seama, prin comparaţie cu realizările din alte ţări, că concepţiile de construcţie şi instalaţiile sovietice sînt învechite.

In contractele avute cu Hruşciov, am constatat că prin ajutor vrea să ne controleze. Si dv. v-aţi dat seama despre acest lucru, mai ales prin intermediul CAER. Valev a dezvăluit în întregime intenţiile lui Hruşciov.

Tov. I. Gh. Maurer:

Aceasta este realitatea şi de aceea am publicat articolul lui Valev şi răspunsul la acest articol.

Tov. Ciu En-lai:

Articolul lui Valev este în fond un articol al lui Hrușcirov.

Tov. I. Gh. Maurer:

Așa l-am interpretat și noi.

Tov. Ciu En-lai:

În 1953, după moartea lui Stalin, Hrușcirov l-a înlăturat pe Beria. Atunci noi am considerat că Uniunea Sovietică va fi mai maleabilă, cu toate că și atunci aveam anumite puncte de vedere diferite de-ale lor.

Cu prilejul prezenței la funeraliile lui Stalin, Hrușcirov m-a oprit și mi-a spus că trebuie să terminăm cu războiul din Coreea. Pentru a se realiza un armistițiu, era nevoie să se îndeplinească anumite condiții. Americanii luaseră mulți prizonieri chinezi și coreeni și nu vroiau să-i repatrieze. Dacă acceptam încetarea focului în acele condiții, americanii puteau face propagandă că chinezii se tem de ei. Atunci exista posibilitatea să organizăm o lovitură puternică împotriva americanilor și să-i silim să înceteze focul. Tratatativele pentru realizarea armistițiului au durat din aprilie pînă în iulie 1954. În această vreme noi am întreprins două acțiuni: folosindu-ne de ofensiva americanilor, noi am dezlănțuit o contraofensivă, nimicind patru divizii ale lui Li Sîn Man și o parte din trupele americane. Astfel au fost siliți să înceteze focul. De altfel noi puteam ocupa Seulul. Acum se joacă o operă pechineză, în care se vorbește despre acest lucru. Americanii au fost nevoiți să accepte constituirea unei comisii a țărilor neutre care să stabilească dacă prizonierii vor sau nu să se repatrieze. Președintele acestei comisii era indian și el înclina spre americani. Este vorba de generalul Thymaia. Adjunctul lui era Koll(?) care, ulterior, a suferit înfrîngeri în timpul ciocnirilor de la frontiera chino-indiană. Atunci ne-am dat seama că indienii nu sînt oameni imparțiali. Aceasta este prima problemă în care am avut puncte de vedere diferite cu Hrușcirov după ce el a venit la putere.

A doua problemă, după terminarea Congresului al XX-lea, Hrușcirov a prezentat un raport în care a criticat pe Stalin. Despre aceasta n-am știut înainte nici noi și nici dv. Doar Stalin nu a fost numai conducător al Uniunii Sovietice, ci a fost o figură internațională. S-a consultat Hrușcirov cu dv.?

Tov. I. Gh. Maurer:

Nu. Cu noi nu s-a consultat în foarte multe probleme.

Tov. Ciu En-lai:

Raportul lui Hrușcirov a fost publicat la New York. Hrușcirov nu vrea nici astăzi să recunoască raportul publicat în presa americană. Inșă istoria își va spune cuvântul.

Noi am publicat două articole cu privire la experiența istorică a dictaturii proletariatului în care am făcut aprecieri referitoare la problema trecerii pașnice de la capitalism la socialism și la problemele războiului. Noi speram că Hrușcirov se va îndrepta și de aceea l-am sprijinit.

În 1956-1957 am trimis două delegații în Uniunea Sovietică, conduse de tov. Liu Sao-tzi și Den Siao-pin. Atunci am sfătuit pe Hrușcirov să se împace cu polonezii, să nu trimită forțe armate în Polonia și să nu se amestece în treburile lor interne. Pe de altă parte, l-am sfătuit să înnăbușe contrarevoluția din Ungaria pentru că altfel puteau să intre în Ungaria trupe reacționare din alte țări. În acele condiții, guvernul sovietic a dat publicității o Declarație prin care a recunoscut că Uniunea Sovietică a manifestat spirit șovin de mare putere și că va îndrepta această greșală, îmbunătățind mai ales relațiile cu partidele frățesti și țările frățesti. Această declarație a fost dată publicității la 30 octombrie 1956, iar în ziua de 1 noiembrie 1956 guvernul nostru a răspuns printr-o declarație publică care sprijinea declarația sovietică. Ambele declarații au fost publicate în ziarul "Pravda", dar acum Hrușcirov nu mai vorbește despre ele, el spune că n-a dat niciodată dovadă de șovinism de mare putere. El nu recunoaște aceasta, așa cum ^{nu} a recunoscut în discuțiile cu tovarășii români nici existența Basarabiei, ca și cum aceasta n-ar exista. El spune că există Republica Moldovenească, nu Basarabia.

Situații asemănătoare au fost multe. Noi l-am ajutat pe Hrușcirov în multe lucruri.

În a doua jumătate a anului 1957, tov. Mao Tze-dun a fost la Moscova, la Consfătuire, unde s-a elaborat Declarația. În legătură cu problema trecerii pașnice de la capitalism la socialism, în Declarație s-a păstrat paragraful propus de sovietici. La propunerea noastră, această formulare a fost completată. În același timp tov. Den Siao-pin a prezentat un memorandum pe care l-am publicat ulterior. După publicarea Declarației din 1957 si-

tuația în mișcarea comunistă și muncitorească și în lagărul socialist s-a îmbunătățit și Hrușcirov a început să se îngîmfeze. În China este o zicală: omul cînd este îngîmfat, își uită și înfățișarea.

În 1958 ni s-a propus să construim o flotă comună, cu scopul de a controla flota noastră. Atunci ne-am dat seama că vrea să controleze China. Tov. Mao Tze-dun și Comitetul Central au respins acest lucru și l-au criticat pe Hrușcirov. Dîndu-și seama că chinezii au obiecțiuni, el a venit la noi, spunînd că această propunere nu este o inițiativă a guvernului sovietic, ci a lui Iudin, ambasador la Pekin. Se poate oare ca un ambasador să greșească într-o asemenea problemă?

Evenimentele întîmplate după aceasta sînt cunoscute. După 1959, cînd s-a enunțat așa-zisul spirit de la Camp David, lucrurile au început să fie și mai proaste. El a început să sprijine pe americani și să lupte împotriva noastră. Lenin a spus că atunci cînd în Rusia, China și India va izbîndi revoluția proletară, revoluția mondială este ușor de realizat. Hrușcirov a schimbat un singur cuvînt, în locul Chinei a introdus S.U.A. O asemenea alianță are un caracter cu totul diferit. Ce caracter are, vă dați și dv. seama.

Schimbările petrecute în relațiile noastre au avut loc treptat, însă după 1959 a intervenit o schimbare radicală calitativă. Revizionismul lui Hrușcirov care s-a afirmat la Congresul al XX-lea a căpătat un caracter sistematizat la Congresul al XXII-lea. În 1959, cînd s-a întors din S.U.A. Hrușcirov a venit la noi, cu prilejul celei de-a X-a aniversări a eliberării, foarte plin de sine, mîndru de spiritul de la Camp David. Cu acel prilej el ne-a întrebat de ce nu procedăm cu Taiwanul așa cum a conceput Lenin Republica din Extremul Orient. Republica din Extremul Orient a fost o etapă pentru a rezista la agresiunea trupelor cehe și japoneze. După terminarea războiului au fost retrase trupele străine. De fapt Republica din Extremul Orient avea legătură cu Moscova. Problema Taiwanului este cu totul diferită. Aceasta însemna că el vroia să renunțăm la Taiwan, să-l dăm S.U.A. pentru a fi îmbogățit spiritul de la Camp David.

Un alt lucru. Hrușcirov ne-a acuzat că am omorît ostași indieni, atunci cînd aceștia au pătruns pe teritoriul nostru; el ne-a acuzat că noi am provocat războiul. Noi i-am spus că trupele indiene au deschis foc asupra noastră, dar n-au nimerit. Grănicerii noștri au răspuns la focul indienilor și i-au nime-

rit. Aceasta s-a făcut de către cei de jos, fără știrea noastră. Când am aflat le-am spus indienilor că sîntem gata să le dăm înapoi morții și răniții. Am explicat lui Hrușcirov că indienii au provocat războiul, însă el nu a vrut să țină seama de acest fapt; el a răspuns că știe că au murit numai indienii, n-au murit chinezi. Atunci tov. Cen I i-a pus lui Hrușcirov întrebarea: se întîmplă ca în rîndurile agresorilor să se producă primele pierderi. Oare în acest caz, agresorii nu mai sînt agresori? Hrușcirov i-a spus tovarășului Cen I că dînsul este mareșal, pe cînd el este numai general locotenent. De aceea nu-l poate convinge, adăugînd că nu va da mîna cu tov. Cen I.

Din acea vreme deci au început să se schimbe părerile lui Hrușcirov despre diferite probleme internaționale. După aceea relațiile dintre China și Uniunea Sovietică au început să se înrăutățească, ajungîndu-se la retragerea specialiștilor sovietici din China, ș.a.m.d. Totuși noi am participat la Consfătuirea din 1960 în speranța că relațiile dintre noi se vor îmbunătăți. A fost elaborată Declarația care cuprinde anumite compromisuri. Inșă în general vorbind, Declarația este justă. Dar această situație n-a durat decît un an, pentru că în 1961, la Congresul al XX-lea, lucrurile s-au dezvoltat și mai prost, el a folosit cuțitul împotriva Albaniei. Aceasta pentru a ne arăta nouă, dv. și tuturor că dacă cineva nu-l ascultă, el poate să folosească cuțitul. Inșă, după Congresul al XXII-lea mulți au început să nu-l mai asculte. Nu numai tovarășii albanezi au putut să-l cunoască pe Hrușcirov, dar și noi toți. In momentul de față se pare că el este ascultat, însă nu trebuie să credem că este ascultat cu adevărat. Si dv. și noi avem această experiență. In unele probleme l-am cunoscut pe Hrușcirov în același timp, în altele, poate l-ați cunoscut mai devreme decît noi.

Tov. I. Gh. Maurer:

Noi l-am cunoscut mai tîrziu. Avem și noi lista noastră de probleme, dar a dv. este mai lungă.

Tov. Ciu En-lai:

Noi toți l-am cunoscut treptat. Acesta este un fenomen comun. Faptul că l-am cunoscut mai devreme sau mai tîrziu, mai profund sau mai puțin profund, că avem mai multe sau mai puține probleme, prezintă anumite deosebiri. In concluzie, dacă cineva este marxist-leninist și vrea revoluție, îl va cunoaște pînă la urmă pe Hrușcirov. De aceea noi trebuie să muncim. Si Hrușcirov

muncește. Dacă cineva dorește cu adevărat să fie marxist-leninist, nu poate să nu-l cunoască pe Hrușcirov așa cum este.

Tov. I. Gh. Maurer:

Asta este adevărat. Noi l-am cunoscut treptat într-un timp îndelungat. Mult timp am trăit sub influența prestigiului Uniunii Sovietice, al P.C.U.S. Acest lucru ne-a împiedicat să vedem just. Dar încet, încet au apărut fapte care întâi ne-au nedumerit. Le-am adâncit, ne-am ciocnit de ele și am ajuns la anumite concluzii. Când am ajuns la anumite concluzii, atunci am spus: asta nu se poate. Sigur, sînt lucruri care trebuiesc încă bine gândite, bine adâncite, pentru că se ridică probleme practice în legătură cu felul de a acționa, de a alege drumul cel mai bun. Dar rămîne și pentru noi ca o dată certă a problemei faptul că într-o serie întregă de probleme orientarea lui Hrușcirov nu este bună, că ea stînjenește procesul de dezvoltare al mișcării revoluționare. El tinde să instaureze o dominație asupra celorlalte țări socialiste, așa cum a spus tov. Liu Sao-tzi cînd ne-am întîlnit aici în primăvară, atît din punct de vedere politic, cît și din punct de vedere economic și militar. Noi credem că acest lucru constituie una din cele mai grele greșeli pe care le-a făcut și continuă să le facă, și credem că este datoria noastră atît din punct de vedere al mișcării revoluționare internaționale, cît și din punct de vedere al poporului nostru, să acționăm împotriva acestei tendințe în formele care să asigure cît mai potrivit succesul acestor acțiuni, evitînd anumite complicații pe care caracterul aventurier al lui Hrușcirov le poate provoca. Hrușcirov are un spirit aventurier, de care trebuie ținut seama. Aceasta o facem! Hrușcirov știe c-o facem! Nu cred că-i convine acest lucru, dar condițiile sînt așa încît trebuie să accepte acest lucru. Tocmai de aceea venind la Pekin, noi am vrut în mod special să trecem prin Moscova. Am vrut să marcăm bine că Moscova nu ne poate împiedica să mergem la Pekin.

Tov. Ciu En-lai:

Ați venit prin nord și vă întoarceți prin sud.

Tov. Emil Bodnăraș:

Ne-a invitat să ne întoarcem prin nord, dar noi am spus: nu.

Tov. Ciu En-lai:

El nu vă poate împiedica să mergeți unde doriți. Aceasta înseamnă că nu merge bagheta.

Tov. I. Gh. Maurer:

Noi trebuie să recunoaștem că dacă n-ar fi existat lupta Partidului Comunist Chinez pentru a face respectate relațiile juste între partidele comuniste și țările socialiste, ar fi fost foarte greu, dacă nu imposibil, pentru noi să apărăm principiile pe care socotim că trebuie să le apărăm. Aceasta ne-a spus-o tov. Mao Tze-dun când am fost aici și noi am spus: este adevărat. Tovarășul Mao Tze-dun ne-a întrebat: credeți că dacă n-am fi început noi, voi ați fi fost aici?

Noi am venit aici întâi să sărbătorim împreună cu dv. această aniversare.

Tov. Ciu En-lai:

Vă mulțumim foarte mult.

Tov. I. Gh. Maurer:

Avem un mesaj din partea conducerii partidului nostru care trebuie să-l predăm. Ar trebui să ni se spună cum să facem cu el.

Tov. Ciu En-lai:

Dacă sînteți dispuși, ni-l dați astăzi și noi mâine îl publicăm. La aeroport n-am organizat cuvîntări. În ziua de 30 septembrie vor fi foarte mulți oaspeți și va vorbi numai tovarășul Liu Sao-tzi, iar la demonstrație va vorbi numai gazda. De aceea putem folosi această metodă să-l publicăm în presă; se economisește timp și totodată pot lua cunoștință de conținutul lui mai mulți oameni.

Tov. I. Gh. Maurer:

Foarte bine.

Tov. Emil Bodnăraș:

Este cuvîntul de salut al partidului, al guvernului și Consiliului de Stat, care ține loc de cuvîntare, de telegramă, și care la noi va fi publicat în ziua de 1 octombrie, ziua aniversării revoluției. Dv. îl publicați când credeți.

Tov. Ciu En-lai:

Dacă ni-l înmînați astăzi, îl putem publica chiar mâine.

Tov. I. Gh. Maurer:

Noi putem să-l dăm imediat.

Tov. Ciu En-lai:

Eu v-am făcut această propunere. Dv. poate aveți alte propuneri?

Tov. I. Gh. Maurer:

Este foarte bine așa.

Tov. Ciu En-lai:

Agenția China Nouă ar putea să scrie câteva cuvinte că delegația, tov. Maurer, ne-a predat un mesaj. Dacă sînteți de acord?

Tov. I. Gh. Maurer:

Da.

Tov. Ciu En-lai:

Este o problemă de formă.

Tov. I. Gh. Maurer:

Noi ne-am gîndit că n-ar fi rău ca în cursul vizitei noastre să schimbăm între noi păreri, idei, să vedem, să analizăm eventualele probleme. În legătură cu țările noastre nu sînt probleme. Problemele acestea au fost rezolvate cu ocazia vizitei noastre de rîndul trecut, deși vizita nu avea acest scop. Există și din partea dv. și a noastră dorința de a dezvolta relațiile dintre noi, ca popoare, ca state, ca partide. De o bucată de timp aceste relații se dezvoltă frumos.

Tov. Ciu En - lai:

Așa trebuie să se dezvolte și pe mai departe.

Tov. I. Gh. Maurer:

Tocmai asta era să spun eu.

★ Tov. Ciu En-lai:

Aceasta dovedește că avem un limbaj comun.

Tov. I. Gh. Maurer:

Dacă sînt probleme concrete, de organizare, sînt miniștri care pot veni unii la alții și pot să discute concret.

Tov. Ciu En-lai:

Acum le sînt deschise aceste drumuri.

Tov. I. Gh. Maurer:

Sigur, noi am ținut să vă informăm, atît prin intermediul ambasadorului dv. la noi cît și prin intermediul ambasadorului nostru la Pekin, asupra unor probleme de interes comun, mai ales în legătură cu problemele mișcării comuniste revoluționare, manifestînd în același timp dorința unor contacte la nivelul conducerilor superioare de partid și de stat. Pe linia aceasta și mergem. Ca probă, noi sîntem pentru a doua oară la Pekin anul acesta. Ne gîndim că dialogul acesta la distanță poate să facă

necesară, atunci cînd ne vedem față în față, lămurirea unor chestiuni care au evoluat de cînd nu ne-am văzut.

Tov. Ciu En-lai:

Am înțeles.

Tov. Emil Bodnăraș:

Este vorba de intervalele între întîlnirile directe.

Tov. I. Gh. Maurer:

Poate să fie necesar să se lămurească mai adînc o problemă sau alta și atunci ne-am gîndit să profităm de această întîlnire și să stăm de vorbă.

Noi mai avem cîteva lucruri să vă spunem. Am avut niste discuții cu italienii care nu sînt lipsite de importanță.

Tov. Emil Bodnăraș:

In afară de conversația avută cu tov. Liu Fan.

Tov. I. Gh. Maurer:

Am avut o discuție cu Hrușciov, la care au participat și Kosîghin, Mjavadnadze și Kuznețov, o discuție care poate prezenta interes.

Poate și dv. aveți să ne spuneți ceva.

Plecînd de aici, ne oprim prin Rangoon, Caraci și Cairo.

Tov. Ciu En-lai:

Ce plan de vizite aveți în China? Doriți să vizitați ceva? Dacă aveți nevoie, vă poate însoți tov. Li Sien-nien. Cînd doriți să părăsiți Pekinul?

Tov. I. Gh. Maurer:

Planul nostru depinde în mare măsură de dv.

Tov. Ciu En-lai:

La Rangoon vreți să faceți numai escală, sau vreți să faceți și o vizită?

Tov. I. Gh. Maurer:

Escală și vizită.

Tov. Emil Bodnăraș:

Noi plecăm de aici între 8 - 10 octombrie, cînd vine Nen Win la Rangoon.

Tov. Ciu En-lai:

Ne Win la 5 octombrie va participa la Conferința țărilor neangajate.

Tov. Emil Bodnăraș:

Noi n-am știut lucrul acesta.

Tov. Ciu En-lai:

Conferința va dura cel puțin 5-7 zile. In legătură cu aceasta, vrem să vă transmitem o informație: Ne Win nu se va înapoiia la Rangoon înainte de lo octombrie. De aceea aveți posibilitate să mai rămîneți la noi încă două zile.

Despre unele probleme putem discuta înainte de sărbătoarea noastră națională, despre discuția dv. cu Hrușciiov și discuția cu tovarășii italieni. Avem dorința aceasta de a cunoaște aceste discuții. Acestea sînt problemele de informație. Dacă vom avea și noi anumite informații, s-ar putea ca înainte de sărbătoare să vă informăm, eu sau tov. Li Sien-nien. După diviziunea noastră a muncii, tov. Li Sien-nien se va ocupa de delegația dv. Dacă veți avea o problemă urgentă puteți discuta cu noi; noi avem telefoane unde putem fi găsiți oricînd. Desigur, dacă voi găsi timp, o să ne mai vedem. Dacă mai sînt probleme politice sau ideologice, putem discuta după sărbătoare. Desigur, la aceste întîlniri nu vom fi numai noi, ci va fi Comitetul Permanent al Biroului Politic. Dacă vreți să mergeți undeva în afară de Pekin, vă rugăm să ne spuneți.

Tov. I. Gh. Maurer:

Acesta era al treilea lucru pe care vroiam să-l facem: să vedem și ceva din China.

Tov. Ciu En-lai:

Vă rugăm să ne spuneți în ce localități vreți să mergeți și ce vreți să vedeți - industrie, agricultură, școli, universități sau institute de cercetări științifice. Intr-un cuvînt, să ne spuneți dorințele.

Tov. I. Gh. Maurer:

Este clar că am dori să vedem cît mai mult și cît mai complet. Dorința aceasta este normală. Dar cei ce ne-ar putea spune ce am putea vedea, ați fi dv., pentru că dv. cunoașteți China. Dv. ați putea spune ce este mai util să vedem decît aș putea spune eu. Așa că vă rugăm pe dv. să ne spuneți ce trebuie să vedem.

Tov. Ciu En-lai:

Noi o să studiem problemele acestea și o să vă spunem.

In legătură cu problemele despre care ați vorbit dv., vreau să spun câteva cuvinte despre două chestiuni, întrucît nu am timp mult la dispoziție.

Prima, noi cunoaștem că Hrușcirov are un caracter aventurist. De pildă, faptul că a negat totalmente pe Stalin, este o aventură. Numele lui Hrușcirov nu poate să înlocuiască cei 30 de ani de activitate ai lui Stalin. Deși Hrușcirov are această intenție, acest lucru nu este posibil. Dar, în același timp, el este și un om fricos. Adineaori am vorbit despre raportul secret din 1956 și pînă la urmă n-a recunoscut raportul publicat în America. Noi știm că de fapt raportul publicat de editurile capitaliste este identic cu cel ce ni l-a arătat nouă. El nu îndrăznește să recunoască raportul publicat de editurile capitaliste. Poate că cei din jurul lui i-au spus că dacă ar recunoaște acest lucru, s-ar compromite. Dar istoria își va da verdictul. Dacă în momentul de față cadrele sovietice, datorită faptului că sînt controlate, nu pot să dea acest verdict, atunci generațiile următoare ale poporului sovietic îl vor da.

Dacă sînt oameni care i se împotrivesc și se ridică împotriva lui, atunci lui îi este teamă. Am să vă arăt și un lucru mai recent. După ce v-ați ridicat împotriva articolului lui Valev, el n-a putut să recunoască că aceasta este ideia lui. În discuțiile cu tov. Chivu Stoica, Hrușcirov a folosit cuvinte vulgare, spunînd că a fost apucat de... Lui îi este frică pentru că adevărul este de partea dv. și v-ați ridicat împotriva lui Hrușcirov.

Noi avem multă experiență în această privință. De pildă, în cazul citat mai sus cu privire la propunerea de a se face flota comună, Hrușcirov a spus că a greșit Iudin.

De fapt și germanii au această experiență. La Praga a avut loc o întîlnire a miniștrilor de externe, unde a fost discutată problema germană, dar la această întîlnire n-a participat ministrul de externe al R.D.G. Au fost prezenți cehoslovacul, polonezul, ungurul, bulgarul și sovieticul, însă n-a fost cel german. Nici dv. n-ați fost pentru a nu cunoaște această problemă. Dintre opt țări participante la Organizația Tratatului de la Varșovia, trei țări n-au fost reprezentate. Ce poate să însemne faptul că atunci cînd se discută o problemă privind R.D.G., ministrul de externe german nu este prezent? Ar fi putut să argumenteze că Boltz nu ar fi membru de partid, că ar fi o personalitate democrată, însă nu poate spune acest lucru, deoarece Boltz

este membru de partid. El a urmărit să discute problema germană în spatele nemților. Aceasta este o altă aventură. Este vorba de vânzarea R.D.G. și a intereselor poporului german. În acest caz Ulbricht s-a supărat și și-a manifestat nemulțumirea. Aceasta și-a găsit expresia și în opinia publică din R.D.G. Noi am dezvăluit lucrul acesta. Noi sprijinim R.D.G. în încheierea unui tratat de pace cu ambele Germanii. Dacă Germania Occidentală nu vrea să încheie tratatul de pace, îl putem încheia cu R.D.G. și pe baza aceasta putem să rezolvăm problema Berlinului occidental. Aceasta este de fapt poziția exprimată anterior de Hrușciov. Dar acum și-a schimbat-o. Tovarășii germani au publicat această poziție în presa lor. Hrușciov s-a supărat că poziția chineză este făcută cunoscut în presa germană și de aceea la a XX-a aniversare a Bulgariei, sovieticii au exercitat presiuni asupra R.D.G. Pentru aceasta la Sofia tovarășii germani au început să ne înjure. Ei au fost siliți să facă aceasta. Cu toate acestea, ni s-a adresat o telegramă să trimitem o delegație la sărbătoarea națională a R.D.G. și noi am răspuns imediat că vom trimite pe tov. Ulanfu, vicepremier al Consiliului de Stat în fruntea unei delegații. Trimitem acolo așa o delegație pentru că și la dv. am trimis o delegație la nivelul acesta.

Noi am invitat o delegație din R.D.G. să vină la a XV-a aniversare a proclamării R.P. Chineze. Puțin timp după ce am dat noi răspunsul că vom trimite la Berlin o delegație, germanii ne-au informat că vor trimite o delegație la Pekin, dar că se vor mai gândi asupra componenței delegației. Ulterior ne-au informat și despre componența delegației. Delegația lor este compusă din tov. L. Boltz, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, ministrul Afacerilor Externe, și Florin, șeful Secției Relații Internaționale a Comitetului Central al P.S.U.G. Puteți să înțelegeți și dv. semnificația componenței delegației. Delegația va sosi azi după masă. Noi le vom împărtăși experiența noastră. Le vom spune: puteți să ne înjurați; asta nu înseamnă nimic; sînteți siliți să faceți aceasta. Scopul nostru este să-i sprijinim în lupta împotriva imperialiștilor americani și revanșarzilor vest-germani și să nu lăsăm pe Hrușciov să trădeze R.D.G.

Ginerele lui Hrușciov, Adjubei, a spus în Germania occidentală că Ulbricht nu o să mai trăiască mult, că are cancer. De ce a dezvăluit un secret în fața dușmanilor? Dacă lucrurile ar fi într-adevăr așa, el nu are dreptul să dezvăluie aceasta. Dacă tov. Ulbricht nu suferă de cancer, de ce a spus o minciună pe placul dușmanului? ./.

Dacă rezistăm, dacă îl respingem în toate problemele, Hrușciiov, care este fricos, va da înapoi. De aceea noi considerăm că trimiterea de către tovarășii germani a tovarășului Boltz la Pe-kin, este o dovadă că au început să-l cunoască pe Hrușciiov.

Noi putem arăta multe fapte din care să reiasă că Hrușciiov este aventurist, dar în același timp este și fricos. Dacă ne temem de el și i-am arăta acest lucru, atunci poate să recurgă la aventuri; ar putea să încurajeze S.U.A. să atace China. Desigur, aceasta prin aluzii, nu prin documente oficiale.

Hrușciiov poate recurge și la acțiuni subversive în sînul partidelor frățești. Noi avem o astfel de experiență, la fel și dv. și tovarășii coreeni. În 1956 cînd tov. Gheorghiu-Dej a fost la congresul nostru a mers și în Coreea, unde a vorbit cu Kim Ir Sen despre această experiență.

Lupta împotriva cultului personalității nu este decît un pretext. El l-a negat totalmente pe Stalin, dar asta nu avea importanță pentru că Stalin murise de mult. El vrea să folosească lupta împotriva cultului personalității ca să înlătore pe toți tovarășii din conducerile partidelor, care au activat în timpul lui Stalin, să pună pe alții la conducere care să-i înlesnească controlul în aceste țări.

De aceea, sînt trei lucruri esențiale la Hrușciiov: el trădează marxism-leninismul, vinde revoluția și duce activitate subversivă în sînul partidelor frățești marxist-leniniste. În aceste trei lucruri își găsește expresie aventurismul lui. Folosind o altă formulare, baza aventurismului este trădarea marxism-leninismului. Pe această bază el vinde revoluția și desfășoară activitate subversivă în sînul partidelor marxist-leniniste. Așa este mai corect.

Dacă nu ne vom teme și vom rezista, el va da înapoi. Acum nu prea îi mai merge folosirea baghetei. Situația s-a schimbat nu numai în sînul mișcării comuniste și muncitorești, dar chiar în sînul celor opt țări participante la Organizația Tratatului de la Varșovia. Oare, Gomulka îl ascultă pe Hrușciiov, Kadar îl ascultă, oare Novotny este așa de liniștit? Dacă toți se vor ridica împotriva lui Hrușciiov, atunci aventura lui va fi îngrădită. Noi spunem că baza - trădarea marxism-leninismului - este foarte greu de schimbat. Dacă însă vom rezista, activitatea lui Hrușciiov pentru a vinde revoluția și activitatea subversivă în sînul partidelor frățești vor fi limitate.

- 17 -

In Uniunea Sovietică el a înlăturat pe toți tovarășii care au avut păreri diferite de ale lui și prin aceasta el a trădat tradițiile revoluționare. Masa care vi s-a oferit la Moscova este o dovadă în acest sens. Cîți tovarăși care au luptat împreună cu Stalin au mai rămas? In țara dv. toți conducătorii au stat în închisori, dar în Uniunea Sovietică nu mai există așa ceva. Dacă în conducerea unui partid există un om cum este Hrușciov, aceasta înseamnă un mare pericol pentru acel partid.

Grupul revizionist se află într-o situație de dezbinare. De aceea ținînd seama de caracterul aventurist al lui Hrușciov, trebuie să știm foarte bine că el este un fricos, în felul acesta vom ști cum să micșorăm pericolul daunelor provocate de el.

De pildă, cînd dv. afirmați că nu veți participa la consfătuirea de sciziune, la consfătuirea pregătitoare ilegală, el nu are ce face. Ați informat despre acest lucru pe Podgornîi. Atunci cînd Mikoian a fost la dv. v-a întrebat dacă nu v-ați schimbat poziția. I-ați răspuns că nu. El n-a făcut altceva decît a mișcat din buze și la scurt timp a plecat.

Tov. I. Gh. Maurer:

Si la Moscova i-am spus despre acest lucru.

Tov. Ciu En-lai:

Atunci ce poate să facă Hrușciov?

Data viitoare putem schimba cîteva cuvinte legate de mișcarea comunistă și muncitorească internațională și de unitatea la-gărului socialist.

Dv. ați spus că noi am rezistat în fața lui Hrușciov. Noi recunoaștem aceasta, însă lupta împotriva revizionismului lui Hrușciov trebuie să fie lupta tuturor partidelor frățești. Numai partidul nostru nu poate face acest lucru. Si dv. ați muncit în această direcție ca și partidele din Albania, Coreea, Vietnam, Japonia, Indonezia și multe altele. Sînt pentru aceasta peste 90 la sută din populația lumii, oameni care vor revoluția, oameni care vor vrea revoluția, oameni care simpatizează și oameni care nu sînt împotriva revoluției. De aceea noi ne bizuim pe partidele frățești și pe popoarele din lumea întreagă.

Noi am fost bucuroși de faptul că tovarășii albanezi ne-au informat despre situația dv. In martie am avut convorbiri. După ce tov. Liu Fan a sosit la București, tov. Gheorghiu-Dej l-a informat despre multe lucruri. După aceea Comitetul Central al

partidului nostru a hotărît ca eu împreună cu tov. Pîn Cijen și Cen I să stăm de vorbă cu tovarășul ambasador Gheorghiu. Rezultatul este că noi am trimis pe tov. Li Sien-nien la a XX-a aniversare a dv.

Cît privește delegația sovietică care va fi condusă de Grișin la sărbătoarea noastră națională, noi n-am putut defini la început ce fel de delegație este. In informarea sovietică despre componența delegației se spunea că este președinte al Consiliului Unional al Sindicatelor și nu se menționa că este membru supleant al Prezidiului C.C. Noi am întrebat atunci ce fel de delegație este delegația sovietică. Ni s-a răspuns că poate fi denumită o delegație a organelor obștești și de stat. Tov. Uang Ping-nan i-a spus ambasadorului sovietic că nu-i este clar caracterul delegației și că ar fi bine să dea o telegramă în țară și să precizeze ce fel de delegație este delegația sovietică. Intre timp s-a aflat că delegațiile din Coreea, Cuba, Vietnam, România sînt delegații de partid și de stat. Ulterior ambasadorul sovietic ne-a telefonat că delegația sovietică se va numi delegație de partid și de stat. Cu acest prilej a specificat că tov. Grișin este membru supleant al Prezidiului C.C. și președintele Consiliului Unional al Sindicatelor. Se vede treaba că prețurile de pe piață - așa cum spune o vorbă chinezească - nu sînt la fel dimineața și seara.

Sîntem convinși că cehii și bulgarii - care nu au anunțat delegații de partid și de stat - îi vor face reproșuri lui Hrușciov pentru această schimbare. Avem convingerea că majoritatea partidelor frățești din lume îl vor cunoaște treptat pe Hrușciov. In fiecare partid frățesc sînt tovarăși care susțin marxism-leninismul și vor revoluția. De aceea dacă vom depune eforturi, aventurile lui Hrușciov vor fi îngrădite. Dv. ați spus că noi am depus eforturi. Inșă cu toții am depus aceste eforturi. In intervalul acesta din martie și pînă în prezent situația s-a schimbat. De aceea avem convingerea că vom face ca mișcarea comunistă și muncitorească să meargă bine.

Astăzi să terminăm discuția.

Tov. I. Gh. Maurer:

Foarte bine, tovarăși.

Tov. Emil Bodnăraș:

Despre discuțiile avute la Comitetul nostru Central cu tovarășii italieni, vă putem informa după ce vom primi documentarea

- 19 -

de acasă. Noi nu am participat la acele discuții, iar cînd am plecat din București materialul nu era terminat. Urmează să ne vină materialul de acasă cu curier. După ce ne va sosi materialul, vă vom informa.

Tov. Ciu En-lai:

Despre discuția cu tovarășii sovietici ne puteți informa?

Tov. Emil Bodnăraș:

Da, oricînd.

10.X.1964

PV. 6 ex.